

ע"פ 8392/08 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 8392/08

לפני: כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט נ' סולברג

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי בבאר שבע בתפ"ח 1068/07 מיום 3.9.2008 שניתן על ידי השופטים ב' אזולאי, נ' זלוצ'ובר וצ' צפת

תאריך הישיבה: י'ג בחשון התשע"ד (06.11.2014)

בשם המערער: עו"ד דוד ברהום; עו"ד נתן מלסה

בשם המשיבה: עו"ד ארז בן ארויה

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

עמוד 1

1. ערעור על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי בבאר-שבע מיום 3.9.2008 בתפ"ח 1068/07 (השופטים ב' אזולאי, נ' זלוצ'ובר ו-צ' צפת), אשר במסגרתה הורשע המערער ברצח אשתו, ובעקבות הרשעתו נגזר עונשו למאסר עולם.

עיקרי כתב האישום

2. המערער הואשם ברציחתה של אשתו בכוונה תחילה, עבירה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). על-פי כתב האישום, השניים היו נשואים זה לזו, אך במשך זמן-מה לא התגוררו יחדיו. לאחר כמה שבועות שבמהלכם שררו מתחים בין המערער לבין המנוחה על רקע עניינים שונים, פרצה בין השניים מריבה, נוכח הזמנתו של המערער לחגיגה של קרוב משפחתו, וסירובה של המנוחה להתלוות אליו לאירוע. למחרת, ביום 18.6.2007, בין השעות 8 ל-9 בבוקר, הגיע המערער לדירתה של המנוחה כשהוא מצויד בסכין מטבח גדולה, אותה רכש בכדי להרגה. כשהגיע לדירה, התפתח בין השניים ויכוח מילולי, ובמהלכו תקף המערער את המנוחה באמצעות הסכין שהביא עמו. בין היתר, דקר המערער את המנוחה 7 דקירות באזור החזה והגב, אשר גרמו לנזקים חמורים לאיברים חיוניים, והובילו למותה.

עיקרי הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי

3. המערער לא כפר בעובדה כי גרם למותה של המנוחה באמצעות דקירות סכין, אך חלק על כך שהתקיים בו היסוד הנפשי הנדרש לצורך הרשעתו בעבירת הרצח.

4. אחת מטענותיו העיקריות של המערער היתה, כי הכדורים שהוא נוטל עקב אבחון כחולה במחלת האיידס 'משגעים' אותו, פוגמים בריכוזו ומשבשים את זכרונו, כך שראשו ככלל אינו 'במקום'. בעניין זה עמד בית המשפט המחוזי על עדותה של הרופאה המטפלת במערער, אשר ניתנה תוך כדי עיון בתיקו הרפואי, ולפיה הלה נוטל 2 סוגי כדורים, כאשר לאחד אין השפעה קוגניטיבית, רגשית או מנטאלית; ולשני - תופעות לוואי אפשריות המתבטאות בסחרחורות קשות, סיוטים ונדודי שינה, הכל למשך השבועות הראשונים שלאחר תחילת הטיפול. מכל מקום, תופעות הלוואי אינן עולות כדי מחלת נפש, ואם המטופל אכן סובל מהן, ניתן להחליף את התרופה. בענייננו, ציינה הרופאה, המערער נוטל אותם כדורים כבר תקופה ארוכה, ואין כל אינדיקציה להפסקת הטיפול והתחלתו מחדש. נהפוך הוא, מדבריו-שלו עולה כי התמיד בנטילת תרופותיו, ועל כך מעידות גם תוצאות הבדיקות הרפואיות שעבר. בית המשפט המחוזי הוסיף, כי לא הוצגה כל ראיה מטעמו של המערער לפגיעה במצבו המנטאלי, לרבות תופעות של בלבול ושכחה. אף על-פי שלמד באולפן באופן סדיר, איש ממוריו, מדריכו, וחונכו לא הוזמן להעיד בנושא, והוא הדין לגבי משפחתו, חבריו ומכריו. זאת ועוד, האופן המדוקדק שבו תיאר המערער את התנהלותו בבוקר האירוע ועד לשלב שבו החל לדקור את המנוחה, כמו גם תיאורו המפורט באשר לקורותיו לאחר עזיבת הדירה, מלמדים על זכרונו הצלול בנוגע לשלל התרחשויות אותו יום. לפיכך, קבע בית המשפט המחוזי, כי אין לקבל את טענותיו של המערער ביחס להשפעת מצבו הרפואי ותרופות שנטל על התנהגותו וזכרונו.

5. פלוגתא מרכזית נוספת בין הצדדים נגעה לשאלה, האמנם הצטייד המערער בסכין מבעוד מועד, והביאה עמו לדירת המנוחה ביום האירוע בכדי לדקרה, או שמא נמצאה הסכין במקום עוד קודם להגעתו. בית המשפט המחוזי עמד בפירוט על "הסתירות הרבות" העולות מדברי המערער בהקשר זה, במסגרת שלבי החקירה והמשפט השונים, לרבות הודעותיו במשטרה, שחזור האירוע, המענה לכתב האישום, עדותו הראשית וחקירתו הנגדית. פערים של ממש נמצאו בגרסאותיו הן לגבי תכלית רכישת הסכין, הן בקשר למועד ומקום קנייתה, והכל מבלי שניתן לכך הסבר מספק. עם זאת, עובר לעדות הכבושה של המערער בבית המשפט, אשר נמצאה חסרת קוהרנטיות ומטעה, "המכנה המשותף בכל גרסאותיו... היה כי הסכין הובא על ידו בבוקר האירוע מבחוץ על מנת לדקור את המנוחה... בין שהסכין נקנה על ידו באותו בוקר ובין שקודם לכן. דברים אלו נתמכו בהגיון הפנימי של הדברים ומתיישבים

עמוד 2

עם מכלול הראיות, ויש לראותם כמוכחים מעבר לספק סביר".

6. על רקע זה, פנה בית המשפט המחוזי לבחון האם גרם המערער למותה של אשתו ב"כוונה תחילה", ובפרט – האם התממשו בו רכיבי ה'הכנה', 'העדר הקנטור' וה'החלטה להמית', כנדרש לפי סעיף 301 לחוק העונשין.

7. בית המשפט המחוזי קבע כי רכיב ההכנה הוכח בבירור בענייננו, שהרי המערער הגיע לדירתה של המנוחה כשהוא מצויד בסכין, במטרה לדקרה. לפיכך, ממילא גם לא נהג כפי שנהג מחמת קנטור בתכופ לביצוע העבירה. נוסף על כך, עיקר טענותיו של המערער ביחס להתנהלותה הפוגענית של המנוחה כלפיו הופרך בעדויותיהן של עובדות ובעלות מקצוע המועסקות במרכז הקליטה שבו התגוררו השניים. מכל מקום, לשיטת המערער עצמו, מערכת היחסים בינו לבין המנוחה עלתה על שרטון זה מכבר. קללותיה, כמו גם העלבונות שהטיחה בו מפאת מחלתו, היו, לשיטתו, מנת חלקו משך תקופה ארוכה. מכאן, שהאמירות הדומות אשר נאמרו למערער בבוקר האירוע אינן עולות כדי קנטור סובייקטיבי מבחינתו, לא כל שכן מבחינה אובייקטיבית, בהעדר יחס סביר בין הקנטור הנטען לבין התגובה. לבסוף, קבע בית המשפט המחוזי, כי התגובה אצל המערער החלטה להמית. אמנם נמצא כי הלה רכש את הסכין בבוקר האירוע בכדי לדקור את המנוחה, ולטענתו לא ידע אם זו אכן תמות, אך לאור העובדה כי מדובר ב-7 דקירות בלתי-פוסקות בחלקי גוף חיוניים, בהתחשב בהסתלקותו מן המקום מבלי להזעיק עזרה, ובשים לב להתנהגותו ולאמירותיו מיד לאחר האירוע, שעליהן העידו בין היתר שכניו, ניכר כי היתה למערער כוונת קטילה. כמו כן, בשלב מסוים בחקירתו הודה המערער כי התכוון לרצוח את המנוחה, אלא אם תסכים כי השניים יחזרו לחיות יחדיו. כך או כך, בנסיבות העניין קמה 'חזקת הכוונה', לפיה התכוון המערער לגרום לתוצאות הנובעות דרך הטבע ממעשיו, ועל רקע מכלול הראיות לא קיים ספק סביר שבכוונו לסתור מסקנה זו.

8. אשר על כן, הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער ברציחתה של אשתו המנוחה בכוונה תחילה, ודינו נגזר למאסר עולם. מכאן הערעור שלפנינו.

עיקרי טענות הצדדים בערעור

9. לגישת המערער, בנסיבות העניין לא הוכח מעבר לספק סביר כי התקיימו בו רכיבי היסוד הנפשי של עבירת הרצח, ובפרט – רכיבי ההחלטה להמית וההכנה. לפיכך, ניתן להרשיעו לכל היותר בעבירת ההריגה.

10. באשר לרכיב ההחלטה להמית, טענתו הראשונית של המערער היא כי הרופאה המטפלת התייחסה בעדותה לעניינים שבמומחיות, שספק אם מצויים בתחום מומחיותה, ובכלל זה תופעות לוואי אשר עלולות להיגרם כתוצאה מנטילת תרופות לטיפול במחלת האיידס; כל זאת מבלי שקדמה לכך הגשת חוות דעת כמקובל. משכך, מדובר בעדות סברה בלתי קבילה, שאף פגעה קשות בהגנת המערער, הואיל ולא ניתנה לו הזדמנות להתכונן מראש לקראתה. הגם שסנגוריו של המערער לא העלו הסתייגויות כגון דא ב'זמן אמת', שגה בית המשפט המחוזי בהסתמכו על ראייה זו, אשר נתקבלה שלא כדין, בטעות ובהיסח הדעת. בהתעלם מעדותה של הרופאה המטפלת, נותר ספק סביר שמא מצבו הנפשי של המערער הושפע מן התרופות, באופן ה'סודק' את מסקנותיו של בית המשפט המחוזי, הן לגבי זכרונם של המערער, הן בקשר לשוב דעתו בשעת האירוע, הן ביחס לכוונותיו. ממילא גם אין לזקוף לחובתו של המערער את העובדה כי לא העיד איש מטעמו בנושא הפגיעה הנטענת במצבו המנטאלי, שכן הנטל להפריך את טענותיו העקביות בעניין זה רובץ לפתחה של המשיבה.

11. מכל מקום, לעמדת המערער, גם מעדותה של הרופאה המטפלת גופה עולה ספק סביר בנוגע להחלטתו להמית את המנוחה. כך, למשל, הרופאה לא יכולה היתה לשלול את התזה לפיה המערער הפסיק ליטול את תרופותיו כחודשיים לפני האירוע, וחזר להתמיד בדבר זמן מה לאחר מכן, כך שבמועד האירוע סבל מתופעות הלוואי המיוחסות לתחילת הטיפול, מבלי שהעניין יתגלה בבדיקות התקופתיות. כמו כן, מעדותה של הרופאה המטפלת עולה כי לא הובאו לפני כל המסמכים הרלבנטיים, ואף לא הוצגה מחברת המפרטת את המועדים שבהם הועברו הכדורים אל המערער.

12. נוסף על כך, מבקש המערער להגיש ראיה חדשה בשלב הערעור – חוות דעת פרי עטו של מומחה למחלת האיידס – "המהווה, לשיטת ההגנה, ראיה משמעותית, אם לא ניצחת, לכך שהמערער היה נתון במצב נפשי מעורער בעת האירוע, באופן שאינו מאפשר את הרשעתו ברצח, אלא בהריגה בלבד, משעולה לכל הפחות ספק סביר כי לא רצה במות המנוחה". לחלופין נטען, כי יש במסקנות המומחה בכדי להניח תשתית לעונש מופחת מכוח הוראת סעיף 300א לחוק העונשין. אף על-פי שמדובר בראיה שניתן היה להשיגה עוד קודם לכן, ולהגישה לערכאה הדיונית, הרי שלנוכח סוג העבירה שבה עסקינן, העונש הסטטוטורי הכבד המתחייב בגינה, מרכזיותה של הסוגיה בענייננו, ליבונה החלקי בלבד בבית המשפט המחוזי, החשש לעיוות דין, האינטרס הציבורי בחקר האמת, וכוחה הפוטנציאלי הרב של הראיה, מחמת כל אלה – יש להתיר את הגשתה גם בעת הזו.

13. מוסיף המערער וטוען, כי חקירתו הראשונית במשטרה התנהלה, הלכה למעשה, מבלי שניתנה לו הזכות להיוועץ בעורך דין. אמנם נאמר לו כי הזכות עומדת לו, אך לא הוסבר לו כי הוא רשאי להפסיק את החקירה בכדי לממשה. לא זו אף זו, בית המשפט המחוזי התבסס על הודעתו השנייה של המערער במשטרה, לפיה הודה כביכול בכוונתו לרצוח את המנוחה, בעוד שהלה מעולם לא השתמש במונחים "לרצוח" או "להרוג" ודומיהם. כפי שעולה מתמלילי החקירות הבלתי-תלויים (אלו שנעשו על-ידי מתורגמנים בלתי-תלויים, להבדיל מן המתורגמן מטעם המשטרה), הביטויים הנזכרים חלחלו להודעה הכתובה באופן מגמתי, באמצעות תרגום קלוקל ופרשנות מוטעית, המשקפים את תפיסתם ה'נעולה' של אנשי המשטרה ביחס לחומר הראיות. המערער היה עקבי בטענתו כי ביקש "לדקור" את המנוחה או "לפגוע" בה, אך בשום שלב לא ציין כי רצונו היה להמיתה. בנסיבות אלה, שגה בית המשפט המחוזי משלא פנה לתמלילי החקירות האובייקטיביים, ובחר להסתמך דווקא על ההודעות הכתובות, שאמינותן ומהימנותן מוטלות בספק רב. בהקשר זה, מציין המערער, כי גם במהלך השחזור שנערך בסמוך לאחר האירוע הכחיש כל כוונה להמית את המנוחה, ואף הצביע על ראיות בזירה שיש בהן משום חיזוק לגרסתו.

14. המערער מטעים, כי התנהגותו לאחר האירוע אינה מתיישבת עם התזה לפיה התכוון להרוג את המנוחה, אלא דווקא כי הופתע ממותה. על כך מעידים, בין היתר, העובדה כי הותיר את הסכין גלויה בזירה, ולא לקחה עמו או ניסה להסתירה, כמו גם ירידתו כ'אחוז אמוק' במדרגות, ממרומי הקומה התשיעית, למרות קיומה של מעלית, שעה שידיו מגואלות בדם ובגדיו מוכתמים. לא מן הנמנע, כך נטען, כי מנוסתו מן המקום היתה תוצאה של בהלה והתפכחות, לאחר שהבין את אשר עולל למנוחה תחת השפעת הכדורים. כמו כן, אין להיתלות בדברים שאמר המערער לשכניו בהמשך, שכן חלקם סתומים, חלקם תורגמו שלא כהלכה.

15. יתרה מזאת, הגם שהמערער אינו טוען לקנטור 'ממש', משום אי-עמידתו בדרישותיו האובייקטיביות של יסוד זה, הרי שמבחינתו הסובייקטיבית הושפל על-ידי המנוחה בסמוך לרגע שבו איבד שליטה, ובעקבות זאת אף פרץ בין השניים ויכוח מילולי וכן גם תגרת-ידיים. סערת רגשות היא אפוא זו ש'ניווטה' את פעולותיו של המערער, והלה כלל לא שקל את תוצאות מעשיו ולא קיבל החלטה ליטול את חייה של המנוחה. בהקשר זה, התעלם בית המשפט המחוזי מן המאפיינים התרבותיים המיוחדים של המערער, בן העדה האתיופית, אשר עלה לישראל כשנה בלבד לפני האירוע.

16. על רקע נימוקיו המפורטים לעיל, ובשים לב ל'תמרורי האזהרה' שהציבה הפסיקה, סבור המערער כי בנסיבות העניין נסתרה גם חזקת הכוונה, וזאת חרף כמותן ואופיין הקטלני של הדקירות העומדות במוקד דיונו. המערער, כך לשיטתו, גיבש אמנם החלטה לדקור את המנוחה, אך מעולם לא חפץ במותה, כאשר לתוצאה אפשרית זו היה אדיש 'בלבד', כפי שעולה מהתנהגותו ומן הדברים שמסר לחוקריו.

17. באשר לרכיב ההכנה, טוען המערער כי קביעת בית המשפט המחוזי, לפיה הגיע לדירתה של המנוחה בבוקר האירוע כשהוא מצויד בסכין, נשענת על אמירותיו, בעוד שאלה אינן עולות בקנה אחד עם ראיות אחרות בתיק. כך, למשל, במהלך השחזור הפנה המערער את חוקריו לחנות שבה כביכול רכש את הסכין בבוקר האירוע, אך בהמשך התברר כי כלל לא נכח שם באותה עת, וכי ממילא אין בחנות האמורה סכינים מן הסוג שבו עסקין. כמו כן, אין זה סביר שהמערער ירכוש סכין חדשה, זהה בגודלה ובצורתה לסכין אחרת שנמצאה בדירתו, במטרה לבצע רצח בקרבת מקום. בין כך ובין כך, לא הוכח כי מדובר בסכין חדשה, מסקנתו של בית המשפט המחוזי בעניין זה – בסברה יסודה, וגרסתו של המערער בנדון לא נבדקה. לבסוף, לעניין עדותו הכבושה, לפיה דקר את המנוחה באמצעות סכין אשר נמצאה מבעוד מועד בדירתה, נאחז המערער בעובדה כי מדובר בחקירתו הראשונה במשטרה, שבמסגרתה אף נפגעה זכותו להיוועץ בעורך דין, ומצביע על קיומם של פערי שפה ממשיים ובעיות נפשיות הנובעות מן הטיפול התרופתי.

18. ככלל, לגישת המערער, הסתירות בגרסאותיו אינן פועלות כאותות אמת או שקר, אלא מוכיחות כי הודאותיו מבולבלות וחסרות כל הגיון, באופן שלא ניתן לבסס עליהן הרשעה בעבירת הרצח. דוגמה לכך היא תיאורו של המערער במהלך שחזור האירוע כי שלף את הסכין מקלסר שהיה בתיקו, שעה שמיקומו של הקלסר בזירה אינו עולה בקנה אחד עם מסכת ההתרחשויות עובר לדקירות או לאחריהן. זאת ועוד, קיימות ראיות נוספות, הנעדרות התייחסות מספקת בהכרעת הדין של בית המשפט המחוזי, כגון שטרות הכסף שתכנן המערער למסור למנוחה בבוקר האירוע, המעלות אף הן ספקות ביחס ל'שלמותם' של רכיבי ההחלטה להמית וההכנה.

19. המערער מודע להלכה לפיה רכיב ההכנה עשוי להתגבש גם כהרף-עין, כך שיתכן כי התקיים ממילא, אפילו מדובר בסכין שהיתה מצויה מראש בדירת המנוחה. אף על-פי כן, בית המשפט המחוזי נמנע מלדון בחלופה זו. משכך, לשיטת המערער, בנפול התזה כי הביא עמו את הסכין מן החוץ אל הזירה, בהכרח גם לא הוכחה הכנה.

20. מנגד, סומכת המשיבה את ידיה על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי. לעמדתה, אין יסוד לטענה כי עדות הרופאה מהווה עדות סברה בלתי קבילה. מדובר ברופאה אשר טיפלה במערער מרגע אבחון כחולה במחלת האיידס, וזו העידה על מהלך הטיפול בהסתמך על תיקו הרפואי, אשר היה מונח לנגד עיניה. לפיכך, אין לראות אותה כעדה המעידה על בסיס מומחיותה בלבד, בהתאם לחומר 'זר' שהועבר לבחינתה, אלא כעדה המעידה על נתונים שקלטה בזמן אמת, שאינה נדרשת להגיש חוות דעת. יתרה מזאת, הרופאה המטפלת נחקרה בחקירה נגדית מטעם סנגוריו של המערער, ואילו אף הסכימו להגיש את המסמכים הרפואיים שאליהם התייחסה.

21. לגופו של עניין, המשיבה מדגישה כי המערער לא סיפק ראיה כלשהי המלמדת על פגיעה במצבו המנטאלי, וממילא לא עלה בידו לסתור את עדותה של הרופאה המטפלת. בהקשר זה, גם התזה שלפיה הפסיק ליטול את תרופותיו לזמן-מה היא תאורטית, ונעדרת אחיזה בחומר הראיות. לא זו בלבד שהדבר בלתי סביר עד מאוד מבחינה רפואית, נוכח תוצאות בדיקותיו, אלא שגם הוא-עצמו מעולם לא השמיע טענה כגון דא, ואף אישר בכמה הזדמנויות כי נטל את הכדורים באופן רציף ועקבי.

22. כמו כן, לשיטת המשיבה, אין להידרש לחוות דעת המומחה מטעם המערער בעת הזו, מכיוון שאינה עומדת באמות המידה המצדיקות הגשת ראיות חדשות בשלב הערעור. כך, לא היתה כל מניעה להגיש חוות דעת דומה בבית המשפט המחוזי, בפרט לאור מרכזיותה של הסוגיה הנדונה, וממילא לא ניתן ל'איחור' זה הסבר כלשהו על מנת להניח את הדעת. מכל מקום, המשיבה סבורה כי אין בכוחה של חוות הדעת האמורה להוביל לשינוי תוצאות המשפט, אין בה כדי להועיל למניעת עיוות דין, שכן למעשה יש בה משום אישור לעדותה של הרופאה המטפלת. בחלקיה האחרים, כוללת חוות הדעת סברות שונות החורגות מתחום מומחיותו של מחברה, והיא אף לוקה בסתירות פנימיות מהותיות.

23. המשיבה אינה כופרת בעובדה כי קיימים פערים, במקומות מסויימים, בין הודעותיו הכתובות של המערער במשטרה לבין תמלילי חקירותיו שנעשו על-ידי המתורגמנים הבלתי-תלויים, אך לגישה אין בכך כדי לסייע לו. לטענתה, די ברצונו של המערער לדקור את המנוחה, עליו אין חולק, בצירוף שלל הראיות הנסיבתיות המפורטות בהכרעת הדין, כדי להוביל למסקנה כי גיבש גם החלטה להמית, וזאת לכל המאוחר בשעת הוויכוח בין השניים. לא זו אף זו, גם מן התמלילים האובייקטיביים, בהם תומך המערער את יתדותיו, עולה כי הלה אישר את כוונתו לרצוח את המנוחה אם תסרב לחזור לחיות עמו, ובמקום אחר אף ציין מפורשות כי חפץ במותה. דברים אלו נאמרו במסגרת חקירתו השנייה, אשר לגביה ממילא לא נטען דבר בנוגע לפגיעה בזכות ההיוועצות עם עורך דין.

24. המשיבה גורסת, כי אין בהתנהגותו ה'בלתי-מתחכמת' של המערער בסמוך לאחר האירוע כדי לסתור את חזקת הכוונה. כך בפרט, כאשר מתמלילי חקירותיו עולה כי הלה ניסה להימלט לביתו, ואין חולק על העובדה שלא ניסה להזעיק עזרה, חרף דבריו כי ידע שתוצאת מעשיו היא מוות. המשיבה מוסיפה, כי אינה רואה כל קושי בהיזקקותו של בית המשפט המחוזי, בין היתר, לעדויותיהם של השכנים, וזאת כחלק ממכלול הראיות בתיק ולשם חיזוק מסקנתו בעניין ההחלטה להמית.

25. המשיבה מבקשת לדחות את טענת המערער כי עובר לדקירות פרצה תגרת-ידיים בינו לבין המנוחה. לכל היותר, ניסתה המנוחה להתגונן מפניו. כמו כן, הגם שהשניים התווכחו מילולית, אין לקבל את גרסת המערער ביחס לתוכן הוויכוח, שכן מעדויותיהן האובייקטיביות של עובדות ובעלות המקצוע המועסקות במרכז הקליטה עולה, כי המערער היה זה אשר ביקש לעזוב את הבית, וכי יום לפני האירוע התעניינה המנוחה באפשרות להחזירו להתגורר במקום משיקולי טובת הילדים. בהתאם לכך, סבורה המשיבה, כי גם בטענה לפיה לא ניתן משקל לנתוני התרבותיים של המערער אין ממש, דהיינו להיותו עולה חדש מאתיופיה, כמו גם למשמעות הנודעת בעדתו לאחדות המשפחה ולזכות האב לראות את ילדיו. מכל מקום, וכפי שקבע בית המשפט המחוזי, העלבונות שהטיחה המנוחה במערער, אף לשיטתו-שלו, אינם עולים כדי קנטור מבחינתו. מסקנה זו נתמכת, בין היתר, בהתנהגותו בעבר, לרבות ערב קודם לאירוע, אשר במהלכו התרחשה סיטואציה דומה, שבסיומה חזר המערער לדירתו כדי לאכול ולישון. אם לא די בכל האמור, הרי שאפילו נניח כי המערער קונטר מבחינה סובייקטיבית, וכי הדבר אכן הוביל לדקירה הראשונה, ממילא אין בכך משום הסבר משכנע ל-6 הדקירות הקטלניות הנוספות שבאו בעקבותיה.

26. לעמדת המשיבה, הקביעה כי המערער הגיע לדירת המנוחה בבוקר האירוע כשהוא מצוייד בסכין מבוססת כהלכה, ואף נתמכת בהודאתו כי גיבש החלטה לדקרה. מדובר בגרסה בה החזיק המערער באדיקות במהלך חלק הארי של החקירה והמשפט, המשתלבת היטב עם מכלול הראיות בתיק, לרבות מיקומו של הקלסר ושטרות הכסף. גרסה זו השתנתה לראשונה במסגרת עדותו של המערער בבית המשפט, מבלי שניתן לכבישתה כל הסבר מתקבל על הדעת. ממילא, גרסתו המאוחרת של המערער, לפיה נטל סכין ממתבח הדירה, קורסת נוכח סרט השחזור ולאור דוח מז"פ מן הזירה, המלמדים כי האירוע התרחש כולו בסלון. יתרה מזאת, בצדק קבע בית המשפט המחוזי כי הסתירות הרבות בדברי המערער פועלות לרעתו. מכל מקום, לגישת המשיבה, די בעובדה כי

המערער החזיק בסכין והניפה לעבר המנוחה, אותה דקר 7 דקירות עמוקות במקומות רגישים בגופה, בכדי לגבש את רכיב ההכנה.

דיון והכרעה

27. במסגרת עדותה בבית המשפט המחוזי, התייחסה הרופאה המטפלת במערער, בין היתר, לתופעות הלוואי העלולות להיגרם כתוצאה מנטיילת תרופות מסויימות לטיפול במחלת האיידס, מבלי שקדמה לכך הגשת חוות דעת כתובה. אין לכחד, כי מדובר בעניינים שבמומחיות, ובכגון דא נדרשים בתי המשפט, על דרך הכלל, להסתייע בבעלי הכשרה מקצועית מתאימה, בכדי 'לגלות את הצופן' להבנת העובדות (ע"א 1639/01 קיבוץ מעיין צבי נ' קרישוב, פ"ד נח(5) 215, 237 (2004); יעקב קדמי על הראיות חלק שני 760-754 (2009); להלן: קדמי). עם זאת, "במצב הדברים הרגיל, כאשר מתעוררת שאלה של מומחיות בהליך פלילי, על התביעה להציג חוות דעת מטעמה...קשה להלום כי דווקא בהליך פלילי, התביעה תהא פטורה מלהמציא להגנה חוות דעת מומחה מטעמה ותוכל להפתיע את ההגנה בהעלותה מומחה לדוכן העדים לצורך מתן חוות דעתו בעל פה" (ע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 150-146 (20.10.2010); וראו גם, למשל: ע"פ 141/04 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 13-14 (15.3.2006)). לכאורה אפוא, דומה כי אכן נפל פגם בהליך העדתה של הרופאה המטפלת במערער.

28. אף על-פי כן, כידוע, "יש להתנגד להגשתה של ראיה פסולה, שאם לא כן – ניתן כרגיל, ובכפוף לחריגים, להסתמך עליה" (ע"פ 5905/04 סלומון נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (9.10.2007) והאסמכתאות המופיעות שם). בענייננו, עד לשלב הערעור, לא העלו סנגוריו של המערער טענת אי-קבילות כלשהי בנוגע לעדותה של הרופאה המטפלת; לא בזמן אמת, ולא בשעת הסיכומים בבית המשפט המחוזי. נהפוך הוא, עיון בפרוטוקול הדיון מלמד כי עדותה הראשית של הרופאה נותרה תחומה לדל"ת אמותיו של הטיפול הספציפי במערער, כראוי (ע"פ 5582/09 הנ"ל), ואילו סוגיית תופעות הלוואי האפשריות עלתה לראשונה במסגרת חקירתה הנגדית, בעקבות שאלה מפורשת מטעם בא-כוח המערער, אשר הסכים להגיש את המסמכים שאליהם התייחסה הרופאה, ואף ביקש להיבנות מדבריה בהמשך המשפט. בנסיבות אלה, ובהעדר חשש לעיוות דין (כפי שיובהר להלן), יש לראות בהתנהלות ההגנה משום הסכמה לקבילותה של הראיה הנדונה, על אף הליקויים שהתגלו בה (קדמי, עמוד 1886).

29. על רקע זה, גם בקשת המערער להגיש חוות-דעת מומחה מטעמו, כראיה חדשה בשלב הערעור, אינה יכולה להתקבל. ראשית, ברי כי לא היתה כל מניעה להשיג חוות דעת דומה במועד מוקדם יותר או להגישה לבית המשפט המחוזי, וממילא גם לא נטען אחרת. הדברים אמורים ביתר שאת, נוכח העובדה כי ההגנה היתה זו אשר העלתה את הנושא לראשונה וראתה בו חשיבות, כמפורט לעיל. שנית, ובכך עיקר, חוות הדעת אינה בעלת 'משקל סגולי' שיש בו כדי להביא לשינוי תוצאת המשפט. הלכה למעשה, גלומים בחוות הדעת מעין אישור והסכמה 'לליבת' עדותה של הרופאה המטפלת. ה'חידוש' המרכזי העולה מחוות הדעת נעוץ בקביעה, כי שימוש בתרופה עלול להוביל להחרפת מצוקות נפשיות קיימות, להסרת עכבות ומעצורים, להעצמת תגובות רגשיות, וכפועל יוצא מכך – לתוקפנות ולאלימות; בעיות שעשויות להחמיר עוד יותר, על-פי המומחה, מחמת השפעותיו של נגיף האיידס כשלעצמו. תסמינים אלו, גם אם נקבלם כפי שהם, ואף אם נניח את התממשותם במערער בזמן ביצוע העבירה, אין די בהם כדי להטיל ספק סביר ביכולתו לקבל החלטה מודעת ורצונית להמית, או לחשוב ולהבין את תוצאות מעשיו. כמו כן, חוות הדעת אינה מצביעה על הפרעה נפשית חמורה או על ליקוי שכלי ניכר, על-פי מובנו של סעיף 300א לחוק העונשין (ראו, למשל: ע"פ 3243/95 צלאח נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(1) 769, 789 (1998)), לא כל שכן כאלו שיסודם בעצם מחלת האיידס או בתרופותיה. לפיכך, לא מצאתי כל טעם המצדיק סטייה מעקרון סופיות הדיון, ונחה דעתי כי אין בתופעות הלוואי המיוחדות למצבו הרפואי של המערער בכדי לסייע לו בנסיבות העניין (ראו, למשל: ע"פ 1742/91 פופר נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(5) 289, 295-297 (1997)).

30. מעבר לנדרש אפוא, אציין כי אין ממש בתזת ההגנה, לפיה 'יתכן' כי לאחר חודשים רבים, אשר התאפיינו בהתמדה, הפסיק המערער ליטול את תרופותיו לפרק זמן קצר, כך שבמועד האירוע סבל מתופעות הלוואי המיוחסות לתחילת הטיפול, מבלי שהעניין יתגלה בבדיקות התקופתיות. תזה זו נדחתה על-ידי הרופאה המטפלת ברמה העקרונית, מבלי שזכתה להתייחסות כלשהי בחוות דעת המומחה הנ"ל ("זה מאוד, מאוד לא סביר. אני חוזרת שוב, זה ברמה של מאוד, ממש מאוד. סטוקרין היא תרופה שהוירוס מפתח ביחס אליה עמידות בקלות. מופיעות מוטציות בקלות ואז זה פוסל את כל קבוצת התרופות מסוג זה"). סבירותה של התזה האמורה נשללה גם ברמת הטיפול הפרטני במערער (נוכח תוצאות בדיקותיו הרפואיות, בהתחשב בבידורים השגרתיים שנערכו עמו, ובשים לב להסברים ולחלופות שהציגה הרופאה המטפלת בנוגע לאופני ומועדי חלוקת הכדורים). כמו כן, ניתן לתמוה מדוע לא נעשה כל ניסיון, מטעם ההגנה, לבסס באמצעות עדויות אובייקטיביות את עמדת המערער ביחס למצבו הנפשי והשכלי, המתבטא לשיטתו-שלו בסימפטומים ברורים וגלויים למדי. מכל מקום, מדובר בטענה הנטענת מ'פיו של סנגור', הנעדרת אחיזה ואף מנוגדת לגרסתו העקבית של מרשו, לפיה נטל את תרופותיו באדיקות.

31. הנה כי כן, אין מקום להתערב בהחלטתו של בית המשפט המחוזי לדחות את תזת ההגנה לעניין השפעותיהן של מחלת המערער ותרופות שנטל על מצבו המנטאלי והתנהגותו בזמן האירוע. מעבר לסוגיות אלה, עיקר טענותיו של המערער מופנות כלפי ממצאי עובדה ומהימנות, הגם שמן המפורסמות כי אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בכגון דא (ראו, למשל: ע"פ 8146/09 אבשלום נ' מדינת ישראל, פסקאות 21-12 (8.9.2011)). סבורני, כי הוא הדין גם בענייננו.

32. באשר לרכיב ההכנה, לזו טענותיו של המערער נעוץ בריבוי גרסאותיו-שלו, בסתירות הפנימיות המאפיינות אותן, ובאי-התאמתן, כביכול, לראיות אחרות בתיק. גישתו היא, למעשה, כי הודאותיו חסרות קוהרנטיות עד כדי העדר אחיזה של ממש במציאות, באופן שאינו מאפשר להסתמך עליהן כלל. תחת זאת, לשיטתו, יש לאמץ את גרסתו ההגיונית היחידה, אשר עלתה לראשונה במסגרת עדותו הכבושה, ולפיה דקר את המנוחה באמצעות סכין אשר נמצאה מבעוד מועד בדירתה.

טענות אלה אין בידי לקבל.

33. אמת נכון הדבר, הודאותיו של המערער בהקשר הנדון סובלות מסתירות שונות, ואלה מעידות, כפי שציין בא-כוחו, על "בעייתיות מסויימת". עם זאת, גם לעמדתו, מדובר בסתירות הנוגעות ל"מטבעות הקטנות של חומרי החקירה". לא בכדי אפוא, עיגן בית המשפט המחוזי את הכרעתו ב'ליבת' ההודאות, דהיינו ב"מכנה המשותף בכל גרסאותיו של הנאשם, עובר לעדותו בבית המשפט... כי הסכין הובא על ידו בבוקר האירוע מבחוץ על מנת לדקור את המנוחה... בין שהסכין נקנה על ידיו באותו בוקר ובין שקודם לכן". למעשה, גם המערער מכיר בכך ש"מדובר בסתירות שאינן פוגמות בגרעין ההודאה לכאורה ונוגעות רק לעניינים שוליים: הסתירה בין מקום הקניה של הסכין - שוק... או חנות... אינה משנה לכאורה את ההודאה בהבאת הסכין מחוץ לדירה. כך גם הסתירה בקשר לטענה שקנה הסכין כדי להכין מזון, אף שהסתבר שכבר היתה ברשותו סכין - אינה פוגמת בהודאה כי הביא הסכין מחוץ לדירה". בדומה, סבורני כי גם המשקל שיש לייחס למיקומו ה'מוזר' של הקלסר בזירה הוא זניח, שהרי תוכנו - חומר הלימוד של המערער - שבין דפיו טען כי הניח את הסכין, נמצא מוכתם בדם ומפוזר סביב גופת המנוחה. זאת ועוד, נוכח הסברו של המערער כי תכנן לדקור את המנוחה, אך בראשית הדרך טרם גמלה בלבו החלטה סופית לעשות כן, דומה כי גם העובדה שהביא עמו כסף עבורה אינה גורעת מן המסקנה כי הצטייד בסכין עוד קודם להגעתו לדירה. לכל האמור יש להוסיף, כי לכבישת עדותו של המערער, כמו גם לחזרה ממנה, לא הוצע כל נימוק משכנע, כפי שקבע בצדק בית המשפט המחוזי.

34. מכל מקום, רכיב ההכנה פורש בפסיקה כ'יסוד פיסיו טהור' - מבחן קונקרטי המסייע בהסקת המסקנה כי כוונת הקטילה, ככל שאכן היתה כזו, לא נוצרה באופן ספונטאני, אלא קדמו לה, 'תחילה', שיקול ויישוב-דעת (ע"פ 396/69 בנו נ' מדינת ישראל, פ"ד כד(1) 561, 575-571 (1970); דנ"פ 1042/04 ביטון נ' מדינת ישראל, פ"ד סא(3) 646, 673-677 (2006)). כמו כן נקבע, כי אין מניעה לכך שאקט ההכנה יהיה שלוב וכרוך במעשה ההמתה, עד כדי פער זמנים מזערי ביותר בין השניים, אשר עלול להקשות עד מאוד על הפרדתם (ע"פ 6167/99 בן שלוש נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(6) 577, 594 (2003); ע"פ 2933/08 אנג'ל נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (5.12.2012)). אם כך ככלל, לא כל שכן בענייננו, שהרי גם על-פי גרסתו ה'עדכנית', נטל המערער את הסכין מן המטבח, בעוד שממכלול הראיות ניכר וברור כי האירוע האלים התרחש באזור הסלון (הגם שהמרחק בין המקומות לא רב). לכך יש להוסיף, כי המערער הניף את הסכין לעבר המנוחה ודקר אותה 7 פעמים, לא לפני שפרץ בין השניים ויכוח מילולי (ולשיטתו אף תגרת-ידיים). בנסיבות אלה, לא מצאתי ספק סביר בהתקיימותו של רכיב ההכנה בענייננו (ראו, למשל: 5031/01 פלונית נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(6) 625, 644 (2003)). כמעט למותר לציין, כי מסקנה זו מתיישבת היטב עם הודאתו של המערער כי גיבש החלטה לדקור את המנוחה.

35. נותרנו אפוא עם השאלה, האמנם גיבש המערער החלטה להמית, או שמא 'רק' לדקור את המנוחה. כזכור, טענתו היא כי בסמוך לקטילתה, ספג עלבונות ואף הושפל על-ידה. לשיטתו, התגרות זו הובילה לאובדן שליטה, וכך - בעידנא דריתחא, ומבלי שאפילו שקל בדבר או קיבל החלטה - דקר את אשתו עד מוות, בהעדר כוונה.

סבורני, כי גם תזה זו דינה לדחייה.

36. ככלל, קיימת הפרדה בין רכיבי העדר הקנטור וההחלטה להמית (ראו, למשל: ע"פ 266/88 בצלאל נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(3) 103, 109 (1989)). 'ערבוב' מסויים בין השניים יכול להתרחש במצבים יוצאי דופן וחריגים בלבד:

"אפשרות זו, שבה השפעתה של ההתגרות על הנאשם (התגרות סובייקטיבית) תהא כה גדולה עד שהדבר יביא לפעולה ללא כוונה להמית, כבר הוכרה על-ידי בית-משפט זה בעבר... כוונת הדברים היא לאותם מקרים נדירים, בהם הנאשם מגיב להתגרות שהופנתה כלפיו בצורה היסטורית, ללא ביקורת מחשבתית, עד שהדבר מפקיע ממנו את יכולת הרציה (להבדיל מהפקעת המודעות והיכולת לצפות את הנולד)" (ע"פ 8332/05 איסקוב נ' מדינת ישראל, פסקה 25 (26.7.2007)).

לא כזה הוא העניין שלפנינו.

37. בית המשפט המחוזי דחה את טענת הקנטור, לרבות במישור הסובייקטיבי, לגופה. אקדים ואומר, כי לא מצאתי טעם המצדיק התערבות בכך (ראו פסקאות 7, 15 ו-25 לעיל). מכל מקום, אפילו נניח לטובת המערער כי חווה קנטור בקרבו, הרי שבנסיבות העניין ניכר כי עוצמתו לא היתה קיצונית עד כדי אובדן שיווי משקל מוחלט, כניסה למצב של 'אמוק' ופעולה בהעדר ביקורת מחשבתית או רצונית כלשהי. תגובה מעין זו אינה מתיישבת עם טענת המערער כי היה 'מתורגל' בהתמודדות עם אמירות פוגעניות דומות מצד המנוחה, ואינה סבירה כלל נוכח התנהלותו המתונה, בסיטואציה כגון דא, ערב קודם לכן. תיאור ההתרחשות באופן כה מרחיק לכת אף אינו עולה בקנה אחד עם הודאת המערער כי גיבש החלטה לדקור את המנוחה, לא כל שכן עם הקביעה כי הצטייד בסכין מבעוד מועד לשם כך. זאת ועוד, גם תחת גרסתו כי מדובר בפרץ אלימות שלא תוכנן מראש, וכי הסכין היתה מצויה כבר בדירה,

התנהגותו של המערער נחלקה לכמה שלבים שונים, נפרדים ונבדלים, בעלי חומרה הולכת וגוברת, כאשר בסוף כל אחד מהם ניצבה לה מעין 'תחנת יציאה' שעליה פסח (ויכוח מילולי, תגרת-ידיים ודקירות חוזרות ונשנות, כל זאת לאחר נטילת הסכין מן המטבח והבאתה לאזור הסלון). ברי אפוא, כי לא בתגובה היסטורית ופתאומית עסקינן. אכן, אפשר כי אלמלא השתלט עליו כעסו, היה המערער מצליח לכבוש את יצרו, לרסן את עצמו ולחדול ממעשיו בזמן. כמו כן, ניתן לסבור כי בסערת רוחו נחלשו מעצוריו הנפשיים. עם זאת, נחה דעתי כי בנדון דידן, "אין בנטילה מכוחם של הבלמים כדי לפגום בגיבושה של הכוונה להמית. הבלמים הרפויים הם שאיפשרו את מימושה של הכוונה, ואין ברפיונם ראייה להעדרה של הכוונה" (ע"פ 266/88 הנ"ל). דברים אלו יפים, כאמור, גם לענין השפעת הנטענת של מחלת האיידס ותרופות שנטל על מצבו המנטאלי של המערער בשעת האירוע (ראו פסקה 29 לעיל).

38. אכן, הודאתו של המערער כי חפץ בדקירת המנוחה, בצרף 7 נעיצות הסכין בחלקים חיוניים בגופה, מקימים חזקה כי התכוון לגרום לתוצאה הנובעת דרך הטבע ממעשיו - דהיינו להמיתה, ככל הנראה בסמוך לאקט הריגתה (ראו, למשל: 512/89 דניאלס נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(2) 496, 503 (1991)). לפיכך, העובדה כי נלחץ ונהג באופן בלתי-מתוחכם, אך שניות בודדות לאחר מכן, אינה מעוררת פליאה. זאת ועוד, יש לזכור כי המערער לא ניסה להזעיק עזרה, אלא נהפוך הוא - ביקש להימלט מן הזירה. למסקנה זו קיימים תימוכין של ממש בדבריו במשטרה, כמו גם בעדויותיהם של שכניו על אודות התנהגותו לאחר עזיבת הדירה. בנסיבות אלה, אין די באמירה כזו או אחרת המצביעה על אדישות לכאורה ("כשדקרתי אותה תמות לא תמות לא יודע"), בפרט נוכח אמירות סותרות המעידות על כוונה ("רציתי שתמות"). מן הראוי לציין, כי בהקשר זה הפנתה המשיבה לתמלילים הבלתי-תלויים שעליהם השליך המערער את יהבו, ובכלל זה לתשובות שסיפק במסגרת חקירתו השנייה, שלגביה ממילא לא נטען דבר לגבי פגיעה בזכות ההיוועצות בעורך דין. לאור כל האמור לעיל, גם הכרעתו של בית המשפט המחוזי בענין החלטתו של המערער להמית אינה מצדיקה את התערבותו.

39. אשר על כן, אציע לחבכי לדחות את הערעור. בדין הורשע המערער ברציחתה של אשתו, ובדין נגזר עונשו למאסר עולם.

ש ו פ ט

השופט א' רובינשטיין:

אין חקר לתבונת סניגור מוכשר, והסניגור המלומד אכן נדרש לנקודות שיכלו להשמיע תורפה בתיק. ואולם, כפי שהראה חברי השופט סולברג בחוות דעתו הבהירה, קשה להלום את הנטען. לא אחת ולא שתיים נתקלים אנו בתופעה הלא חיובית של שינוי חזית או תוספת טיעונית, בין אם אלה מלווים בבקשה להגיש ראיות חדשות ובין אם לאו, בשלב הערעור לאחר חילופי סניגורים. בתי המשפט מתיחסים לטענות מעין אלה בזהירות הראויה, אך כמובן עליהם להידרש לאמירה "וחקר האמת מה יהא עליו? וגם אם שגתה ההגנה בערכאה הדיונית, ניתן הדבר לתיקון". אכן, יהיו מקרים שגישה זו תתקבל, אך הם יהיו המיעוט; בתי המשפט אינם ששים להפוך קערה עובדתית על פיה, שהרי יש סופיות להתדיינות, ויעשו כן - כאמור - במשורה, רק מתוך שכנוע כי מידת הצדק דורשת זאת. במקרה דנא נקט הסניגור החדש בכשרונו מה שמצופה מסניגורים במקרים של הרשעה ברצח, קרי, חיפוש פרצה שתפתח פתח להעברת הפרשה לדרגת הריגה, על ההקלות האפשריות בעונש, כגון - לא אחת - על-ידי חוות דעת רפואית. ואולם, כמות שהראה חברי, גם בבחינת הפרשה דנא על-יסוד הנחות הנוחות למערער, אין מקום לפתיחת הדברים מחדש ולהשבתם לבית המשפט המחוזי, וזאת אף לאחר עיון בחוות הדעת שמתבקשת הגשתה, ובכל הכבוד לכותבה.

ש ו פ ט

השופטת א' חיות:

אני מסכימה לפסק דינו של חברי השופט סולברג וכן להערותיו של חברי השופט רובינשטיין.

ש ו פ ט ת

הוחלט כאמור בפסק הדין של השופט נעם סולברג.

ניתן היום, כ"ט בטבת התשע"ה (20.1.2015).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט
